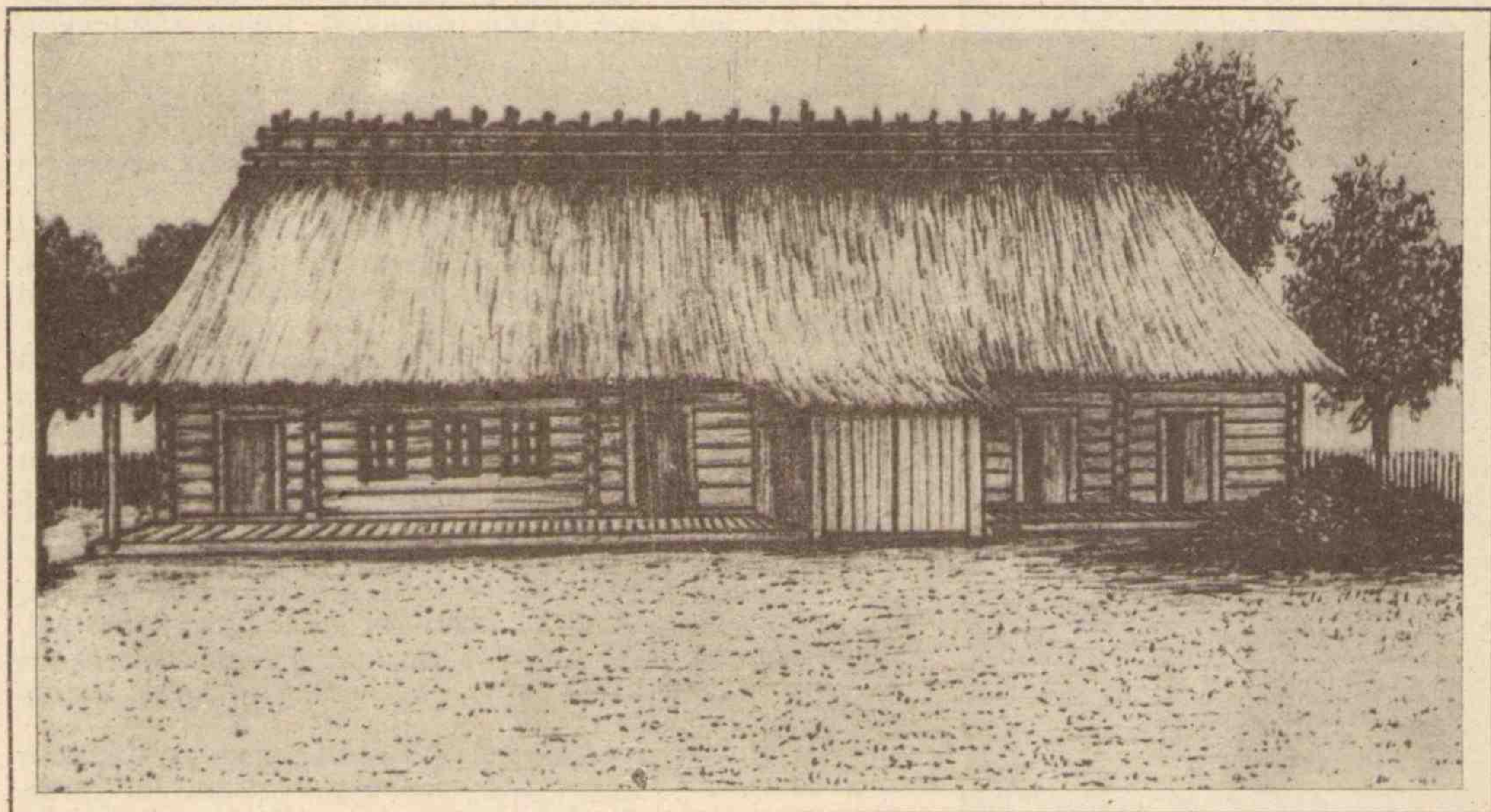

ВЕРТЕПИ, ШОПКИ І ВИФЛЕЄМСЬКІ ЗВІЗДИ ВОЛОДИМИРА ШАГАЛИ

Якось завітав до Музею народної архітектури та побуту у Львові Володимир Шагала, пенсіонер із селища Нежанковичі Старосамбірського району на Львівщині, приніс кілька дитячих іграшок, які сам і зробив. Про нього ми вже знали тоді з повісті Романа Федоріва „Скрипка, що грає тисячу літ”. З того часу став В.І.Шагала активним кореспондентом нашого музею. Закінчив він початкову школу в селі Клоковичах (нині Республіка Польща). Після переселення в Україну працював у клубі художником-оформлювачем. До речі, малювати навчився самотужки ще в дитинстві. І це йому стало в

пригоді на ціле життя. Пізніше багато років був художником на місцевій меблевій фабриці. А коли вийшов на пенсію, зайнявся улюбленою справою — замальовуванням і вивченням пам'яток рідного краю.

Доробок Володимира Шагали великий і цінний. Це альбоми, у яких він фіксував усе зібране, побачене, почуте. Гортаю один з них, присвячений визначним місцям Старосамбірщини. Є тут малюнки монастиря в Лаврові, де, згідно з переказами, похований син князя Данила Галицького Лев, решток монастиря в селі Смільниці, оборонної вежі XV століття в селі Скелівцях, давнього мосту через Дністер.

Типова бойківська хата в селі Грозівій

Вальбомі „Старі господарські та громадські будівлі Старосамбірського району” зібрано малюнки десятків споруд. Окремо подано конструктивні елементи з назвами, що уживали в цій місцевості. Малюнки фасадів доповнено схемами внутрішнього планування будівель.

Цінні малюнки будинків у містечках району. Ось, наприклад, двоповерховий будинок у Добромилі. Тут до вулиці виходять десять дверей – кожні з них вели в окрему крамницю, яка була власністю іншого крамаря. З громадських будівель цікаві малюнки шкіл, будинків „Просвіти”, церков у селах Міхова, Стара Сіль, Передільниця, Тур'є.

Змальовано також криниці, обороги, придорожні фігури, каплиці, пивниці, „мушні” (сушарні для фруктів).

Альбом „Спомини з дитячих літ” містить етнографічні матеріали про рідне село Шагали Клоковичі, що за кілька кілометрів від Нижанкович.

Про джерела, річки й річечки, мости та їхню конструкцію, назви елементів є багато відомостей в альбомі „Від джерел до моря”.

Цікавий альбом „Конопля – від стеблини до тканини”. Поряд з цікавими малюнками й записами спогадів Володимира Івановича тут описано не знане в етнографії свято коноплі,

яке відзначають напровесні, у першу неділю перед великим постом. Жінки до однієї з хат приносили їжу, трунки й справляли свято. Згідно з обрядом, вони розпускали волосся і трясли головами. Робили це для того, щоб коноплі мали довгу й чисту пряжу.

Окремий альбом про воза та його деталі.

Володимир Шагала докладно вивчав млинарство, подав схеми роботи млинів, які працювали за допомогою водяного колеса, турбін.

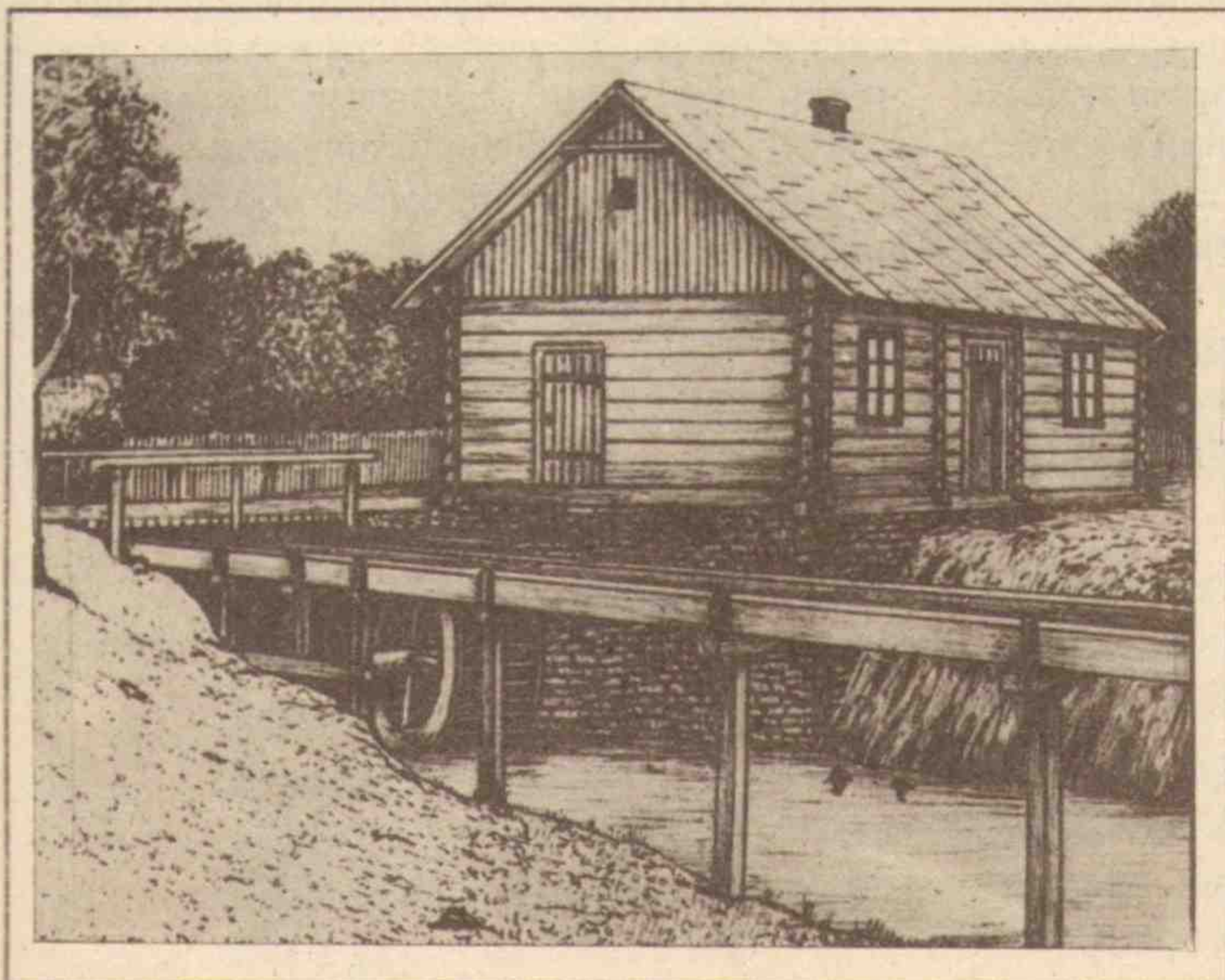
В альбомі „Все про коня” можна побачити малюнки й тексти до них, систематизовані в розділах: „Годівля і догляд за кіньми”, „Кінь у роботі”, „Кінь у військовій службі”, „Кінь у дорозі”, „Кінь в українській пісні”.

Велику цінність мають записи „Спомини з минулого”, „Казки” (55 текстів), „Народні повір'я” (45), „Прислів'я” (408). У 87 нарисах розповідається про громадські шпихліри, збір кропиви для тканин, обжинки, фестинки (ігри), форшпан (перевезення урядовців), флірти (забави молоді), про циган. Всього 87 нарисів.

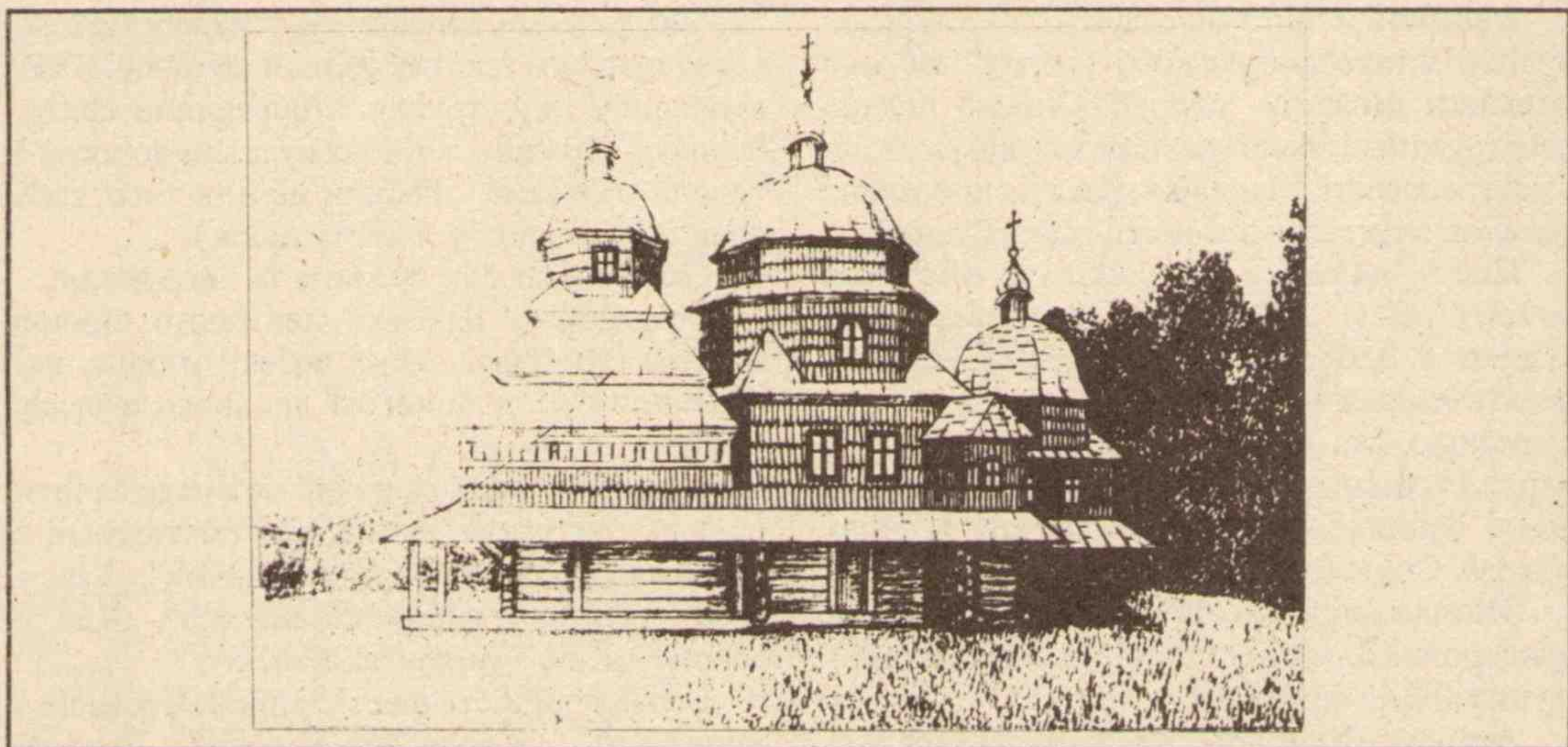
Альбом „Народне мистецтво” теж оригінальний своїм змістом. У ньому подано відомості про рідкісні види мистецтва, малопоширені художні промисли й заняття.

Наприклад, про те, як виготовляли колись виффлеємські зірки, з якими ходили колядники. Так само докладні малюнки зі схемами окремих елементів про вертеп і шопку, про святкові павуки з соломі. Привертають увагу малюнки народних забав: лагівок (гагілок), „оборочів”, вечірок (вечорниць). Багато цікавого зібрано про побутування пісні в селі на вулиці, весіллях, на обжинках, малюнки й тексти про народні промисли – різьбярство, килимарство, меблярство, вироби з соломі, дитячі іграшки.

Маючи величезний життєвий досвід, знання й завзяття, майстер сам виготовив для музею дві

Млин на річці Мшанка
біля села Виців

Церква святого Отця Миколая в селі Тур'є. 1690 р.

вифлеємські зірки, які відзначаються багатою декоративністю. Про них, до речі, він сам захоплено говорить: „... такої гарної зірки, як в околицях селища Нижанковичі, мабуть, не було ніде. У 30-ті роки найкращі зірки виготовляли в селах Передільниця, Губичі, Трушевичі, Сераківці, Клоковичі. Робили їх з паперу на дерев'яному каркасі, оздоблювали декоративним малюванням, паперовими кутасами”.

Володимир Шагала подарував музеєві власноручно виготовлені дві шопки й вертеп, на зразок тих, що побутували в Галичині.

Шопки, подаровані Шагалою, мають форму триярусних храмів зі сценою на першому поверсі. Тут встановлено дерев'яний кружок, який можна обертати за допомогою корби. Навколо нього наклеєні вирізані з картону

зображення – пастирі, вівці, три царі, що несуть Христові дари, ангели. Друга шопка відрізняється від першої не тільки декоративністю самої скриньки сцени, а й тим, що згаданий кружок з фігурками царів, пастирів, ангелів, установлений вертикально й рухається згори вниз.

Вертеп подібний формою до шопок. Але на сцені тут „діють” ляльки. У підлозі вертепу є проріз, по якому „ходять” ляльки з дротяними закінченнями. У вертепі переважно показували з різними варіантами виставу „Цар Ірод”. Для цього використовували ляльки: ангела, ірода, воїна, пророка, чортів, смерті, пияка, тещі, жида, чарівниці.

Нині Шагала збирає матеріал про теслярів, ткачів, вуглярів, записує народні прикмети.

Архип ДАНИЛЮК